

Thema 21: Doopsel en Vormsel

Door het doopsel wordt de dopeling opgenomen in het leven, dood en verrijzenis van Christus en in zijn verlossingswerk. Dit sacrament laat in de christen een onuitwisbaar geestelijk merkteken achter waardoor de gedoopte bij Christus hoort. Door het vormsel nemen christenen vollediger deel aan de zending van Christus en aan de volheid van de Heilige Geest. Een gedoopte en gevormde christen is bestemd om deel te nemen aan de evangelisatiemissie van de Kerk

krachtens deze twee sacramenten .

25-10-2025

Doop: bijbelse grondslagen en instelling

Van de vele voorstellingen van de doop in het Oude Testament springen er drie uit, omdat het Nieuwe Testament ze expliciet beschrijft als zinspelingen op dit sacrament. Deze drie Bijbelse beelden zijn de universele zondvloed, de oversteek van de Rode Zee en de besnijdenis (vgl. 1 Pet 3,20-21; 1 Kor 10,1; Kol 2,11-12). In de bediening van Johannes de Doper is het ritueel van het water verbonden met leerstellige voorbereiding, bekering en het verlangen naar genade. Zo onthult het doopsel van Johannes, hoewel hij geen heilbrengende werking heeft,

enkele van de pijlers van het toekomstige christelijke catechumenaat.

Jezus wordt aan het begin van zijn openbare leven gedoopt in het water van de Jordaan (vgl. Mt 3,13-17), niet uit noodzaak, maar uit verlossende solidariteit. Daar wordt definitief aangetoond dat water het materiële element is van het sacramentele teken van het Doopsel. De hemelen worden geopend, de Geest daalt neer in de vorm van een duif en de stem van God de Vader bevestigt de goddelijke zoonschap van Christus. Deze gebeurtenissen, die plaatsvinden in het Hoofd van de toekomstige Kerk, tonen ons het mysterie van wat later op sacramentele wijze tot stand zal worden gebracht in de leden van de Kerk.

Later, in zijn ontmoeting met Nicodemus, wijst Jezus op de

spirituele band tussen het doopwater en de verlossing, waaruit de noodzaak van het Doopsel voortkomt: "als iemand niet geboren wordt uit water en geest, kan hij het Rijk Gods niet binnengaan" (Joh 3,5).

Het Paasmysterie van Christus geeft het Doopsel zijn verlossende waarde. Jezus had in feite "reeds gesproken over zijn lijden dat Hij te Jeruzalem zou ondergaan, als over een "doopsel" waarmee Hij gedoopt moest worden (Mc. 10, 38). Het bloed en het water dat uit de doorstoken zijde van de gekruisigde Jezus vloeiden (Joh 19, 34), zijn voorafbeeldingen van het Doopsel en de Eucharistie, Sacramenten van het nieuwe leven." (Catechismus, 1225).

Voordat Hij naar de hemel opsteeg, zei de Heer Jezus tegen de apostelen: "Gaaf dus en maakt alle volkeren tot mijn leerlingen en doopt hen in de naam van de Vader en de Zoon en de

heilige Geest en leert hun te onderhouden alles wat Ik u bevolen heb. Ziet, Ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding der wereld” (Mt 28,19-20). De leerlingen volgen dit gebod trouw op vanaf Pinksteren. Deze opdracht verwijst naar het primaire doel van evangelisatie en is tot op de dag van vandaag nog steeds relevant.

In zijn commentaar op deze teksten zegt St. Thomas van Aquino dat het doopsel uit verschillende onderdelen bestaat. Wat het sacrament betreft: de instelling vond plaats bij het doopsel van Christus; de noodzaak van het doopsel werd bevestigd in het evangelie van Johannes (Joh 3,5); de praktijk van dit sacrament begon toen Jezus zijn leerlingen wegzond om te prediken en te dopen; De effectiviteit ervan komt van de Passie van Christus; Ten slotte wordt in het evangelie van Matteüs (Mt 28,19)

verklaard dat het voor alle mannen en vrouwen bedoeld is.

Rechtvaardiging en de gevolgen van de doop

We lezen in de brief aan de Romeinen (Rom 6,3-4): “Gij weet toch, dat de doop, waardoor wij een zijn geworden met Christus Jezus, ons heeft doen delen in zijn dood? Door de doop in zijn dood zijn wij met Hem begraven, opdat ook wij, zoals Christus door de macht van zijn Vader uit de doden is opgewekt, een nieuw leven zouden leiden.” Doordat het doopsel de gelovigen opneemt in het leven, de dood en de opstanding van Christus en zijn reddend handelen, brengt het de gave van rechtvaardiging met zich mee. Deze waarheid staat in de brief aan de Kolossenzen (Kol 2,12): “In de doop zijt gij met Hem begraven, maar ook met Hem verrezen, door uw geloof in de kracht van God die Hem uit de

dood deed opstaan.” Deze tekst voegt, in vergelijking met de eerder genoemde tekst uit de Brief aan de Romeinen, een dimensie toe omtrent de rol van het geloof. Door deze theologische deugd, samen met de ritus van het water, "bekleden we ons met Christus", zoals Galaten (Gal 3,26-27) bevestigt: “Want gij zijt allen kinderen van God door het geloof in Christus Jezus. Want gij allen die in Christus zijt gedoopt, zijt met Christus bekleed.”

De rechtvaardiging die in het doopsel plaatsvindt, leidt tot specifieke effecten in de ziel van de christen. De theologie maakt daarbij onderscheid tussen genezende en verheffende effecten. Het eerste effect verwijst naar de vergeving van zonden, zoals St. Petrus' prediking benadrukt: “Petrus gaf hun ten antwoord: “Bekeert u en ieder van u late zich dopen in de naam van Jezus Christus tot vergeving van uw zonden. Dan

zult gij als gawe de heilige Geest ontvangen" (Hand. 2,38). Dit genezende effect omvat de kwijtschelding van de erfzonde en, bij volwassenen, van alle persoonlijke zonden. Alle tijdelijke en eeuwige straffen voor de zonde worden ook weggenomen. Echter, "tijdelijke gevolgen van de zonde, zoals lijden, ziekte, dood, of de broosheden eigen aan het leven, zoals karakterzwakheden enz., evenals een neiging tot de zonde, door de Overlevering in het Latijn concupiscentia (begeerlijkheid) genoemd, of overdrachtelijk "fomes peccati" (zondehaard)" (Catechismus, 1264).

Het verheffende effect van het doopsel bestaat in de uitstorting van de Heilige Geest; Inderdaad, "Wij allen (...) zijn immers in de kracht van een en dezelfde Geest door de doop een enkel lichaam geworden" (1 Kor 12,13). Omdat de Geest de "Geest

van Christus" is (Rom 8,9), ontvangen we "de geest van kindschap" (Rom 8,15) als kinderen in de Zoon. Naast de gave van het goddelijk kindschap schenkt God de gedoopte de heiligmakende genade, de theologische en morele deugden alsmede de gaven van de Heilige Geest.

Samen met deze realiteit van genade tekent het doopsel "de Christen met het onuitwisbaar geestelijk merkteken (character) van zijn toebehoren aan Christus. Dit merkteken wordt door geen enkele zonde uitgewist, zelfs als de zonde het Doopsel verhindert heilzame vruchten te dragen" (Catechismus 1272).

Aangezien wij in "een en dezelfde Geest door de doop een enkel lichaam geworden" zijn (1 Kor 12,13), is de inlijving in Christus tegelijkertijd de inlijving in de Kerk.

Door het doopsel worden we derhalve verenigd met alle christenen, ook met hen die niet in volledige gemeenschap met de katholieke Kerk zijn.

Tot slot mogen we niet vergeten dat de gedoopten "een uitverkoren geslacht zijn, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, Gods eigen volk, bestemd om de roemruchte daden te verkondigen van Hem die u uit de duisternis heeft geroepen tot zijn wonderbaar licht: " (1 Petr 2,9). Deze tekst laat ons zien hoe de gedoopten delen in het algemeen priesterschap van de gelovigen. Door dit priesterlijke teken zijn ze "wedergeboren kinderen Gods geworden", en "hebben zij de plicht, het geloof, dat zij door de Kerk van God hebben ontvangen, voor de mensen te belijden." (Lumen Gentium 11) Ze moeten "deelnemen aan de apostolische en missionaire activiteit

van het Volk van God" (Catechismus, 1270).

Noodzaak van het Doopsel

"Geen andere Naam onder de hemel is aan de mensen gegeven waarin wij gered moeten worden" (Hand 4,12), bevestigt het Nieuwe Testament categorisch met betrekking tot Christus. St. Paulus stelt dat "in Christus gedoopt zijn" gelijk staat aan "met Christus bekleed" zijn (Gal 3,27). Vandaar de uitspraak van Jezus: "Wie gelooft en gedoopt is, zal gered worden, maar wie niet gelooft zal veroordeeld worden" (Mc.16,16), in zijn volle kracht begrepen moet worden. Het geloof van de Kerk in de noodzaak van de doop voor verlossing komt voort uit deze bijbelse basis.

We moeten deze noodzaak begrijpen volgens de zorgvuldige formulering van het leergezag: "De Heer zelf bevestigt dat het Doopsel

noodzakelijk is voor het heil. Hij heeft dan ook aan zijn leerlingen bevolen het Evangelie te verkondigen en alle volkeren te dopen. Het Doopsel is heilsnoodzakelijk voor hen aan wie het Evangelie verkondigd werd en die de mogelijkheid hebben gehad dit sacrament te vragen. De Kerk kent geen ander middel dan het Doopsel om de toegang tot de eeuwige gelukzaligheid te verzekeren. Daarom hoedt zij zich ervoor de zending te verwaarlozen die zij van de Heer ontvangen heeft om al wie het Doopsel kan ontvangen te doen "herboren worden uit water en geest". *God heeft het heil verbonden met het sacrament van het Doopsel; Hijzelf is echter niet aan zijn sacramenten gebonden"* (Catechismus, 1257).

Er zijn inderdaad speciale situaties waarin de belangrijkste vruchten van het Doopsel kunnen worden

ontvangen zonder de bemiddeling van het sacrament. Maar juist omdat er in zulke gevallen geen sacramenteel teken is, is er geen zekerheid dat de genade is verleend. Wat de kerkelijke traditie het Doopsel van bloed en het Doopsel van verlangen heeft genoemd, volgt niet uit handelingen die door een persoon worden ontvangen. Dergelijke termen geven eerder een reeks omstandigheden aan die in een bepaalde persoon aanwezig zijn, waardoor de condities dusdanig zijn dat er kan worden gesproken van verlossing. Binnen dit perspectief kunnen we "de vaste overtuiging [van de Kerk]" waarderen, "dat zij, die omwille van het geloof de dood ondergaan zonder het Doopsel ontvangen te hebben, gedoopt worden door hun dood voor en met Christus" (Catechismus, 1258). Op dezelfde manier bevestigt de kerk dat "ieder die zonder het Evangelie van Christus en zijn Kerk te kennen,

de waarheid zoekt en de wil van God doet, in de mate waarin deze hem bekend is, kan gered worden. Men mag veronderstellen dat zulke mensen het Doopsel *uitdrukkelijk verlangd* zouden hebben, indien zij er de noodzakelijkheid van hadden gekend." (Catechismus, 1260).

De situatie van kinderen die gestorven zijn zonder doopsel valt niet onder de categorie van het Doopsel van bloed of van verlangen. Zulke kinderen "kan de Kerk enkel aan de barmhartigheid van God toevertrouwen, zoals zij dit ook doet in de uitvaartliturgie voor hen" (Catechismus, 1261). De Kerk doet dit met geloof in de goddelijke barmhartigheid, in de wetenschap dat God wil dat alle mensen gered worden (vgl. 1 Tim 2,4). Met dit besef vertrouwt de Kerk erop dat er een weg naar verlossing is voor kinderen die sterven zonder Doopsel (vgl. Catechismus, 1261).

Liturgische viering

De ritus van het Doopsel begint met de "riten van ontvangst", waarbij de Kerk ernaar streeft de bereidheid van de kandidaten voor het doopsel, of van hun ouders, om dit sacrament te ontvangen en de gevolgen ervan op zich te nemen, goed te onderscheiden. Daarop volgen de bijbellezingen die het doopmysterie verlichten, in de homilie worden ze becommentarieerd. Dan volgt de aanroeping van de heiligen, in wiens gemeenschap de kandidaat zal worden opgenomen. Met het gebed van exorcisme en de zalving met olie van de catechumenen bidt de Kerk om goddelijke bescherming tegen de listen van de boze. Onmiddellijk na deze gebeden wordt het water gezegend met een formule die rijk is aan leerstellige betekenis die liturgisch uitdrukking geeft aan de samenhang tussen water en geest. Het belang van geloof en bekering

wordt zichtbaar gemaakt door de Trinitaire geloofsbelijdenis en het afzweren van Satan en de zonde.

Na deze riten gaat de liturgie verder met het sacramentele moment: “het wassen met water en het woord” (Ef 5,26). De afwassing met water, of het nu door het gieten of het onderdompelen is, wordt zo uitgevoerd dat het water over het hoofd loopt, hetgeen reiniging van de ziel betekent. De geldige materie van het sacrament is water, volgens het gangbare oordeel van de mensen. Terwijl de bedienaar drie keer water over het hoofd van de kandidaat giet of het onderdompelt, spreekt hij de woorden uit: “[Naam van de kandidaat], ik doop u in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.” In oosterse liturgieën wordt de volgende formule gebruikt: “De dienaar van God, [naam kandidaat], is gedoopt in de naam van de Vader,

van de Zoon en van de Heilige Geest.”

De riten na het Doopsel of de verklarende riten illustreren het mysterie dat met de doopformule en het wassen met water tot stand komt. Het hoofd van de pasgedoopte wordt daarna gezalfd (als het Vormsel niet onmiddellijk volgt), om zijn of haar deelname aan het gemeenschappelijke priesterschap aan te geven en de toekomstige zalving met heilig chrisma tijdens het Vormsel op te roepen. Een wit gewaad wordt gegeven om de nieuw gedoopten aan te sporen hun dooponschuld te bewaren en als symbool van het nieuwe leven dat hen gegeven is. De kaars die in de paaskaars wordt aangestoken en aan de pas gedoopte christen wordt gegeven, symboliseert het licht van Christus; het dient ter herinnering om te leven als kinderen van het licht door de gave van geloof. De rite

van de *Ephphetha*, waarbij de bedienaar met zijn duim de oren en mond van de kandidaat aanraakt, betekent de houding van het luisteren naar en verkondigen van het woord van God. Ten slotte toont het zeggen van het Onze Vader voor het altaar - bij volwassenen in de eucharistische liturgie - de nieuwe status van de kandidaat als kind van God.

Bedienaar en kandidaat. Het Doopsel in het leven van een christen.

De gewone bedienaar van het doopsel zijn de bisschop en de priester en, in de Latijnse Kerk, ook de diaken. In geval van nood kan iedere man of vrouw en zelfs een niet-christen dopen, op voorwaarde dat hij of zij de intentie heeft om te doen wat de kerk gelooft.

Het doopsel is bedoeld voor alle mannen en vrouwen die het nog niet

hebben ontvangen. De vereiste voorwaarden voor dit sacrament hangen af van het feit of de kandidaat een kind of een volwassene is. De eersten, die nog niet tot het gebruik van de rede zijn gekomen moeten het sacrament ontvangen tijdens de eerste dagen van hun leven, zodra de gezondheid van het kind en van de moeder dit toelaat. Als de poort naar het leven van genade is het Doopsel inderdaad een absoluut gratis geschenk en voor de geldigheid ervan is het voldoende dat het niet verworpen wordt. Bovendien wordt het geloof van de kandidaat, dat noodzakelijkerwijs het geloof van de Kerk is, tegenwoordig gesteld door het geloof van de Kerk. Het kind zal deelnemen aan dit geloof en aan het leven van de Kerk wanneer het volwassen is. Er zijn echter bepaalde grenzen aan de praktijk van de kinderdoop. Het is ongeoorloofd om een kind te dopen als de toestemming van de ouders

ontbreekt, of als er onvoldoende garantie bestaat dat het kind zal worden opgevoed in het katholieke geloof. Om dit laatste te garanderen, worden peetouders aangesteld, gekozen uit personen die rijpe christenen zijn. [1]

De volwassen kandidaten worden voorbereid door middel van het catechumenaat, dat gestructureerd is volgens de verschillende lokale gewoonten. Deze voorbereiding is gericht op het ontvangen van zowel het Doopsel als het Vormsel en de eerste Heilige Communie tijdens dezelfde ceremonie. Tijdens de periode van het catechumenaat probeert de Kerk het verlangen naar genade te stimuleren, inclusief de intentie om het Doopsel te ontvangen, wat een voorwaarde is voor de geldigheid van het sacrament bij volwassenen. Zo'n voorbereiding gaat hand in hand met leerstellig onderricht dat, geleidelijk,

de bovennatuurlijke deugd van het geloof in de kandidaat versterkt. De Kerk wil ook aanmoedigen tot een ware bekering van het hart, wat radicale veranderingen in het leven van de kandidaat met zich mee kan brengen.

Het reeds genoemde sacramentele karakter is een geestelijk teken dat ons in overeenstemming brengt met Christus; het drukt in de ziel een gelijkenis met Hem, een beeld van Christus, aan wie de nieuwgedoopte vanaf dat moment toebehoort en met wie hij of zij zich steeds nauwer moet gaan identificeren. Deze initiële omvorming met Christus vormt dus een permanente oproep tot de uiteindelijke vereenzelviging met Christus, dat wil zeggen dat Hij ons heeft "bestemd tot gelijkvormigheid met het beeld van zijn Zoon, opdat Deze de eerstgeborene zou zijn onder vele broeders." (Rom 8,29). Dit is het fundament van het Doopsel alsmede

van de universele oproep tot heiligheid, die door het Tweede Vaticaans Concilie werd herhaald: "Alle gelovigen van Christus, ongeacht rang of stand, zijn geroepen tot de volheid van het christelijk leven en tot de volmaaktheid van de liefde" (Lumen gentium, 40).

Dit kenmerk van het Doopsel vormt een onderscheidend geestelijk teken, dat we ook "geschikt makend" kunnen noemen." Als we zeggen dat dit teken onderscheidend is, bedoelen we dat dit kenmerk voor de buitenwereld christenen onderscheidt van niet-christenen. Met "geschikt makend" bedoelen we dat het Doopkarakter de ziel in staat stelt om de radicale gelijkheid te leven die aanwezig is onder alle gedoopten. Als St. Paulus zegt: "Want gij allen die in Christus zijt gedoopt, zijt met Christus bekleed. Er is geen Jood of heiden meer, er is geen slaaf of vrije, er is geen man en vrouw:

allen tezamen zijt gij een persoon in Christus Jezus." (Gal 3,27-28). Deze fundamentele gelijkheid, samen met het "één zijn" in Christus, zet ons aan tot een broederschap die op meer is gebaseerd dan louter menselijke affiniteit. Tenslotte houdt het Doopsel, als "geschikt makend" teken, een bovennatuurlijk vermogen in dat de persoon in staat stelt om de verlossende genade die uit de andere sacramenten komt, te ontvangen en deze vruchtbaar te assimileren. In die zin oriënteert het Doopsel ons leven naar de andere sacramenten. Het zou daarom niet passend zijn om het Doopsel te ontvangen en de andere sacramenten te negeren.

Bijbelse en historische grondslagen van het Vormsel

De profetieën over de Messias hadden aangekondigd dat "De geest van de Heer rust op hem" (Jes 11,2), en de aanwezigheid van deze Geest

zou verbonden zijn met zijn uitverkiezing als iemand die gezonden is: "Zie hier mijn dienstknecht, die Ik ondersteun; mijn uitverkorene, die Mij welgevallig is. Ik heb mijn geest op hem gelegd, en hij maakt de volkeren het recht openbaar." (Jes 42,1). De profetische woorden laten dit nog helderder uitkomen, wanneer de Messias zelf spreekt: "De geest van de Heer, mijn God, rust op mij, want de Heer heeft mij gezalfd. Hij heeft mij gezonden om de armen het blijde nieuws te brengen" (Jes 61,1).

Iets dergelijks wordt ook verkondigd voor het hele volk van God; tot zijn leden zegt God: "Mijn geest zal Ik in u uitstorten en Ik zal ervoor zorgen dat ge mijn wetten nakomt en mijn voorschriften nauwkeurig onderhoudt" (Ez 36,27); en in Joël (Jo 3,2) wordt een meer universele verspreiding van deze gave benadrukt: "Zelfs over de slaven en

de slavinnen stort Ik mijn geest uit in die dagen.”

Met het mysterie van de Menswording wordt de messiaanse profetie vervuld (vgl. Lc 1,35), bevestigd, voltooid en publiekelijk getoond in de zalving bij de Jordaan (vgl Lc 3,21-22). Daar daalt de Geest op Christus neer in de vorm van een duif en de stem van de Vader bevestigt de profetie van goddelijke uitverkiezing. Jezus vertoont zichzelf aan het begin van zijn bediening als de gezalfde van Jahweh, in wie de profetieën zijn vervuld (vgl. Lc 4,18-19). Hij laat zich leiden door de Geest (vgl. Lc 4,1; 4,14; 10,21) tot het moment van zijn dood (vgl. Heb. 9,14).

Voordat Hij zijn leven voor ons opoffert, belooft Jezus de Geest te zenden (vgl. Joh 14,16; 15,26; 16,13), wat inderdaad met Pinksteren gebeurt (vgl. Hand 2,1-4), in

expliciete verwijzing naar de profetie van Joël (vgl. Hand 2,17-18). Zo begint de universele zending van de Kerk.

Dezelfde Geest die in Jeruzalem over de Apostelen werd uitgestort, wordt door hen aan de dopelingen meegedeeld door middel van handoplegging en gebed (vgl. Hand 8,14-17; 19,6). Deze praktijk werd zo bekend in de vroege Kerk dat er in de Brief aan de Hebreëën naar wordt verwezen als onderdeel van de "elementaire leer" en de "grondslag" van het christelijke leven (Heb 6,1-2). Deze Bijbelse visie wordt aangevuld door de Paulinische en Johannitische traditie, die de begrippen 'zalving' en 'zegel' verbindt aan de Geest die in christenen wordt ingestort (vgl. 2 Kor 1,21-22; Ef 1.13; 1 Joh 2,20.27). Deze twee concepten vonden liturgische uitdrukking in de vroegste christelijke documenten, die getuigen

van de zalving van de kandidaat met welriekende olie.

Dezelfde documenten getuigen van de rituele eenheid in de vroege Kerk van de drie sacramenten van christelijke initiatie (Doopsel, Vormsel en Hl Communie). Deze sacramenten werden toegediend tijdens het paasfeest dat door de bisschop in de kathedraal werd geleid. Toen het christendom zich buiten de steden verspreidde en kinderdoop algemeen gangbaar werd, was het niet langer mogelijk om deze praktijk te volgen. In het Westen was het Vormsel voorbehouden aan de Bisschop en gescheiden van het Doopsel. In het Oosten werd de eenheid van de initiatie sacramenten echter bewaard. Deze rituelen werden tegelijkertijd aan het pasgeboren kind toegediend door de priester. Ook in het Oosten werd de zalving met myron (Griekse term voor

chrismaolie) steeds belangrijker. Deze zalving werd op verschillende delen van het lichaam aangebracht. In het Westen is handoplegging een algemene norm geworden voor iedereen die het Vormsel ontvangt. Elke gevormde persoon ontvangt ook de zalving met chrisma op het voorhoofd.

Liturgische betekenis en sacramentele vruchten van het Vormsel

Het chrisma dat gebruikt wordt voor het Vormsel, samengesteld uit olijfolie en balsem, wordt gewijd door de bisschop of patriarch, en alleen door hem, tijdens de Chrismamis. De zalving van de vormeling met het heilig chrisma is een teken van iemands toewijding aan de Heer. “Door het Vormsel delen christenen, dat wil zeggen zij die gezalfd zijn, vollediger in de zending van Jezus Christus en de

volheid van de Heilige Geest waarmee Hij vervuld was, zodat hun leven 'de geur van Christus' kan verspreiden." (vgl. 2 Kor 2,15). Door deze zalving ontvangt de vormeling 'het merkteken', het zegel van de Heilige Geest" (Catechismus, 1294-1295).

Wanneer het Vormsel los van het doopsel wordt uitgevoerd, wordt deze zalving voorafgegaan door de hernieuwing van de doopbeloften en de geloofsbelijdenis door de vormelingen. "Dit toont duidelijk aan dat het Vormsel volgt op het Doopsel" (Catechismus, 1298). Deze riten worden in de Romeinse liturgie gevolgd door de handoplegging door de bisschop over alle kandidaten voor het Vormsel. Tegelijkertijd spreekt de bisschop een gebed van aanroeping en smeekbede uit. Dan volgt de specifiek sacramentele rite, die wordt uitgevoerd "door de zalving met chrisma op het

voorhoofd. Dit gebeurt door handoplegging, en met de woorden: '[Naam] ontvang het zegel van de Heilige Geest, de gave Gods.'"[2] In de Oosterse Kerken wordt de zalving gedaan op de belangrijkste delen van het lichaam, en elke zalving gaat gepaard met de woorden: 'het zegel van de gave van de Heilige Geest' (Catechismus, 1300). De rite eindigt met het teken van vrede, als een uiting van kerkelijke gemeenschap met de bisschop (vgl. Catechismus, 1301).

Het Vormsel vormt dus een intrinsieke eenheid met het doopsel, ook al wordt komt deze eenheid niet noodzakelijkerwijs in dezelfde ritus tot uitdrukking. Het sacrament van het Vormsel vervolledigt de erfenis van het Doopsel van de kandidaat met de bovennatuurlijke gaven die nodig zijn voor christelijke volwassenheid. Het vormsel wordt maar één keer toegediend, omdat het

"een onuitwisbaar geestelijk teken in de ziel drukt, het "merkteken". Het duidt aan dat Jezus Christus deze Christen met het zegel van zijn Geest gemerkt heeft door hem te bekleden met kracht uit den hoge om zijn getuige te zijn." (Catechismus, 1304). Door dit sacrament ontvangen christenen in overvloed de gaven van de Heilige Geest; zijn ze nauwer verbonden met de Kerk en "zijn (ze) daardoor nog meer gehouden om, als getuigen van Christus, door woord en daad het geloof te verbreiden en te verdedigen." (Lumen Gentium, 11).

Een gedoopte en gevormde christen is dus geroepen deel te nemen aan de evangelisatiemissie van de Kerk krachtens deze sacramenten, zonder een speciaal mandaat van de hiërarchie te hoeven ontvangen, tenminste op het gebied van persoonlijke relaties (familie, vrienden, werkomgeving...). Vooral door het Vormsel omvat deze roeping

de bovennatuurlijke middelen om ervoor te zorgen dat de eigen groei in het christelijk leven niet wordt opgegeven in de loop van de verschillende wisselvalligheden in het leven, en om de kracht te geven die nodig is om de angst te overwinnen om vrijmoedig het christelijk geloof te verkondigen, zowel in gunstige omgevingen als in andere omstandigheden wanneer er onverschilligheid of vijandigheid heerst tegenover het christendom of de Kerk. Een gevormd persoon is geroepen om van Christus te getuigen door het voorbeeld van het eigen christelijke leven en door de eigen woorden.

Bedienaar en de ontvanger van het Vormsel

Als opvolgers van de apostelen zijn alleen de bisschoppen "de eigenlijke bedienaars van het Vormsel" (Lumen Gentium, 26). In de Latijnse ritus is

de gewone bedienaar uitsluitend de Bisschop; Een priester kan alleen geldig het Vormsel toedienen in de gevallen waarin het kerkelijk recht voorziet (zoals volwassen doop, opname in de katholieke gemeenschap en levensgevaar), wanneer hij deze specifieke bevoegdheid van de bisschop ontvangt, of wanneer hij tijdelijk deze taak van de bisschop heeft gekregen. In de Oosterse Kerken is de gewone bedienaar ook de priester, die altijd het door de patriarch of bisschop gewijde chrisma moet gebruiken.

Als Sacrament van christelijke initiatie is het Vormsel bedoeld voor alle christenen, en niet alleen voor een aantal uitverkorenen. In de Latijnse ritus wordt het toegediend zodra de kandidaat tot de jaren van het verstand is gekomen: De specifieke leeftijd hangt af van lokale gebruiken, die het karakter van dit

Sacrament als initiatiesacrament moeten respecteren. Het Vormsel vereist een voorafgaande onderricht, een juiste intentie en de staat van genade.

Basisbibliografie

Katechismus van de Katholieke Kerk, 1212-1321.

Compendium van de Katechismus van de Katholieke Kerk, 251-270.

^[1] Vgl. Katechismus, 1255.

^[2] Paulus VI, Apostolische Constitutie, *Divinae consortium naturae*, 663. Geciteerd in Catechismus van de Katholieke Kerk, 1300.

.....

pdf | Document automatisch
aangemaakt door <https://opusdei.org/nl-be/article/thema-21-doopsel-en-vormsel/>
(22-3-2026)